

KİTAP DEĞERLENDİRME/BOOK REVIEW

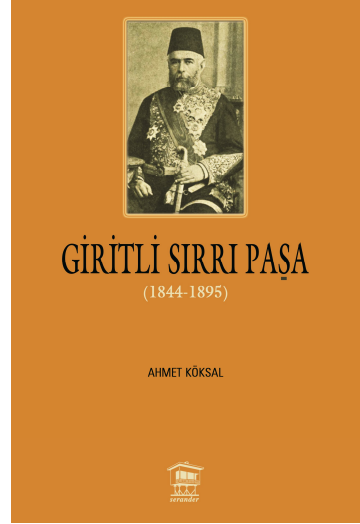
Ahmet Köksal, GİRİTLİ SIRRI PAŞA (1844-1895), Serander Yayınları, Trabzon 2018, 370 s. ISBN:978-605-2104-06-4

*Fatma ÇAKIR**

XIX. Yüzyıl Osmanlı Devleti için her bakımdan önemli bir dönemdir. Bu dönemde Osmanlı Devleti, uzun süredir üzerinde çalıştığı ve hayata geçirmek istediği yenilikleri yapmış, siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal alanlarda bir değişim ve dönüşüm içerisine girmiştir. Farklı bir süreci yaşayan Osmanlı Devleti, aynı zamanda bu yüzyılda birçok devlet adamı ve aydını yetiştirmiştir. Bu kişiler, devlet adına önemli görevlerde bulunmuş ve yaptığı faaliyetlerle emsal teşkil etmiştir Bunların önemlilerinden biri de 19.yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yetişmiş olan Sırrı Paşa'dır.

1844 yılında Girit'te dünyaya gelen Sırrı Paşa, 1895 yılında vefat etmiştir. Paşa, iyi bir devlet adamı, üst düzey bir bürokrat ve düşündürdür. Birçok dini eser de kaleme alan Sırrı Paşa, devletin pek çok kademesinde memuriyet yapmış ve yaşadığı sürece, Osmanlı Devleti'ne hizmet etmek için farklı coğrafi bölgelerde bulunmuştur. Bu bağlamda tanıtacağımız çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Köksal tarafından kaleme alınan *Giritli Sırrı Paşa* adlı eserdir.

Burada bahsedeceğimiz eser; sunuş, önsöz, giriş, üç bölüm, sonuç ve ekler bölümünden oluşmaktadır. Yazar önsözde, bu çalışmayı yapmaktaki amacını ve çalışmanın yapılmasındaki gerekliliği ortaya koymaya çalışmıştır. Bu durumu da şu sözlerle dile getirmiştir: *“Onun faaliyetleri ve yönetim anlayışı, hayatını Osmanlı taşra memuriyetlerinde geçiren, dini eserler telif eden bir Osmanlı bürokrat-aydınının düşünce sistemini ve dönüşüm yüzyılında Osmanlı taşra idaresinin uygulama örneklerini anlamak*

* Arş. Gör., KTÜ, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, TRABZON. fatmacakir@ktu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9774-9525

bakımından önemli bir değer ifade etmektedir". Diğer taraftan önsözde, yararlanılan kaynaklardan, yazma eserlerden ve arşivlerden bahsedilmektedir.

Eserin birinci bölümünde, öncelikle Sırrı Paşa'nın ailesi ve aldığı eğitim ile ilgili bilgi verilmektedir. Ayrıca bu bölümde, Paşa'nın yetiştiği yer olan Girit'in tarihine değinilmiştir. Bundan sonra ise, Sırrı Paşa'nın ilk memuriyet görevleri kronolojik sıraya göre verilmiş ve görevlerini yerine getirirken yaşadıkları anlatılmıştır. Paşa'nın, Vidin Mutasarrıflığı görevini yaparken 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na şahit olduğu ve izlenimlerini hatıralarında anlattığı, bu bölümde vurgulanmıştır.

Yazar eserin ikinci bölümünü ise, Sırrı Paşa'nın Valiliklerine ayırmıştır. Burada öncelikle, Paşa'nın görevlendirildiği bölgenin 19. yüzyıldaki genel durumu verilmiştir. Daha sonra sırayla birinci Trabzon valiliği, Kastamonu valiliği, ikinci Trabzon valiliği, Ankara valiliği, Sivas valiliği, birinci Diyarbakır valiliği, Adana valiliği, Bağdat valiliği, ikinci Diyarbakır valiliği süresince yaptığı faaliyetler ve bu bölgelerde yaşadığı sorunlar ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Son bölüm olan üçüncü bölümde yazar, Sırrı Paşa'nın son görevi olan Islahat Komisyonu Başkanlığı'na atandığına, fakat göreve başlamadan vefat ettiğine değinmiştir. Vefat sürecinin anlatıldığı bu bölümde, ayrıca Paşa'nın kişiliği ve ailesinden bahsedilmiştir. Sırrı Paşa'nın, ilk eşinin Leyla Hanım'dan dört ve ikinci eşi Ferhunde Hanım'dan da bir çocuğu olduğu burada verilen bilgiler arasındadır. Diğer taraftan Paşa'ya verilen rütbe ve nişanlara da değinilmiştir. Vidin Mutasarrıfı iken kendisine "Rumeli Beylerbeyliği" payesi ve Adana Valisi iken de "birinci rütbeden mecidi nişanı" verilmesi bunların arasındadır. Son olarak yine üçüncü bölümde, Sırrı Paşa'nın eserlerine ve eserlerin tanıtımlarına yer verilmiştir. Yazar, Paşa'nın pek çok dini eserinin yanında, edebi değeri olan şiirlerini, şahsi mektuplarını ve Osmanlı idari, siyasi yapısı hakkında bilgi veren resmi evrakını yayımladığından bahsetmektedir. Bunların arasında Şerh-i Akaid, Ahsenü'l Kasas, Mektûbâ-ı Sırrı Paşa, Rûh, Galatât, Sırr-ı Furkan, Sırr-ı İnsan yer almaktadır.

Yazar sonuç bölümünde genel olarak eserde bahsedilenlere kısaca değinmiş, eserin Osmanlı Tarihi, şehir ve ilim tarihi açısından önemi vurgulamıştır. Zengin bir ekler bölümüne sahip olan eserde, Sırrı Paşa'nın Diyarbakır'daki misyonerlik faaliyetleri hakkındaki layihasına, Ankara'daki ilk konuşmasına, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden edinilen bazı el yazılarına, gazete, dergi yazılarına ve fotoğraflara yer verilmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, *Giritli Sırrı Paşa* isimli eser, yakın tarihimiz açısından çok değerli ve çeşitli bilgileri içermektedir. Titiz bir araştırma, çalışma ve değerlendirmenin sonucunda ortaya konulan bu eser, sadece 19. yüzyılın değerli bir devlet adamı ve aydınının biyografik bir çalışması değildir. Aynı zamanda bu çalışma, 19. yüzyıl Osmanlı Devleti'ni sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel olarak anlamamızı sağlayan önemli bir eserdir. Ayrıca eserin içerisinde 19.yüzyıldaki birçok taşra bölgesi ile ilgili bilgi verilmesi, şehir tarihi çalışmalarına da katkı sağlayacaktır.